

A SOMOGYI BALATON-PART HALASTAVAINAK MADÁRVILÁGA

A Balaton környékének madárban leggazdagabb területei a XIX. században a somogyi berkek voltak, melyek lecsapolása a század végére gyors ütemben indult meg. A madárvilág az egyre jobban elmocsarasodó Kisbalatonra települt át. A Balatonba folyó sédek azonban lehetőséget nyújtottak, hogy a mocsarak helyén halastavak létesüljenek. Ezek madárvilágával 1923-ban *Cerva Frigyes* kezdett foglalkozni.

Északról kiindulva első a széplaki halastó, mely az egykori Tőreki-láp helyén 1950 körül létesült. Terjedelme kb. 22 ha volt, 1964-ben azonban lehalászási nehézségek miatt a Balatonhoz legközelebb eső tavat feladták, majd 1970-ben megépült az új műút a tavakon keresztül, és így az utóbbi nádsűrűséggé alakult át.

A Kőröshegyi halastó fás környezetben fekszik, benyúló földnyelven cseresznyefák teremnek. Nagysága 4 ha, 1936 előtt létesült.

1927 előtt épült meg a balatonföldvári halastó, melynek terjedelme 17 ha. Közvetlen a község határában fekszik, alakja kerekded. Az erdők közelsége gyakorol hatást a madárvilágra.

A balatonszárszói halastó nagysága 19 ha, építési ideje ismeretlen.

Cerva Frigyes vizsgálatát a legjelentősebb halastavon kezdte Irmapusztánál, melynek kiterjedése kb. 240 ha. Az irodalomban és a közhasználatban is négy néven szokott szerepelni. 1920 körül építhették, és eredetileg két egymástól független tógazdaságból állott, melyeket csak egy széles gát választott el. A Balatonszemes határához tartozó Rádpusztá felé esőt, mindkét néven ismerik, míg a másik oldalon a Balatonlelléhez tartozó Irmapuszta volt a központ. Az egyesítés után Irmapuszta lett a tógazdaság székhelye, ezért elkerülhetjük a félreértéseket, ha szemesi, rádi és llelei elnevezések helyett az irmapusztai tógazdaság nevéhez ragaszkodunk.

Teljesen sík terepen fekszik Balatonboglár és Ordacsehi között a Bugaszegi-halastó, melynek terjedelme 20 ha körül lehet. Madártanilag ez a legérdekesebb.

Ezt követi a Fonyód határában fekvő Zardavári halastó. 1956-ban létesült, kb. 150 ha, a Nagyberkek egyik csatornája táplálja. Három tóból áll, melyeket Ordacsehi és Feketebézsény irányában mocsaras terület övez. Ugyancsak mocsaras a kaposvári vasútvonal és a fonyódi hegy közti rész, melyet 1972-ben

kezdték halastóvá átalakítani. Míg az Irmapusztai halastavak költési időben, addig a fonyódiak a vonulás idején a legérdekesebbek.

Az utolsó kis halastó, mely három tavacsikából áll, a vörsi 1935 körül létesült, nagysága kb. 7,5 ha. Egyik oldalát vizenyős erdő (éger, fűz, gyertyán stb.), másikat szántóföldek borítják, és csak 1972-ben épültek ezen a parton gazdasági épületek. Zaklatottsága miatt csak azért van madártani jelentősége, mivel közeleg gyakran látogatják.

Cerva Frigyes után 1936–39 közt Homonnay Nándor aprólékosan tanulmányozta az irmapusztai halastavakat, ezért vizsgálatom súlypontját a fonyódi tavakra helyeztem, de meglátogattam időnként valamennyit.

Hálás köszönetem a halgazdaságok vezetőinek és munkatársainak munkám támogatásáért, Temesi Lászlónak (Siófok) szíves adatszolgáltatásáért, valamint mindazoknak, akik szívesek voltak közölni adataikat rendelkezésemre bocsátani. Nevüket a szöveg megfelelő helyén emlitem meg.

A VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

1. Sarki búvár (*Gavia arctica*) – 1–1 példány 1964. XI. 11. és 1969. XI. 11-én a fonyódi tavakon.
2. Kisvöcsök (*Podiceps ruficollis*) – Kis számban a fonyódi tavakon költési időben is (1957, 1958, 1966, 1968.) Tapfer Dezsővel végzett körutunkon (1963. V. 27.) megtaláltuk a széplaki, kőröshegyi, szárszói és irmapusztai halastavakon (1–1). Az utóbbin K. Grössler (1963) és G. Windirsch (Jena) is 1961, ill. 1966-ban kutatott.
3. Feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) – Homonnay Nándor (1939) szerint 1937-ben Irmapusztán a dankasirály-telepnél kb. 100 pár költött. Pátkai Imre 1953-ben 3 párba becsülte az itteni állományt. Fonyódon Jakab András, Szijj László és saját megfigyelésem alapján 1956, 1961 és 1964-ben 1–2 pár fészelt. Legkorábban 1960. III. 27-én (1) figyeltem meg, legkésőbbben 1968. XI. 21. (12); legnépesebb tavaszi gyülekezés 1956. IV. 12. (kb. 30), őszi 1959. IX. 25. (60–70 sűrű csapatban).
4. Búbos vöcsök (*Podiceps cristatus*) – Az 1937-es irmapusztai állomány 15 pár (Homonnay, 1939), mely a tavak leeresztése folytán 1938-ban eltűnt, 1 pár a földvári tóra telepedett át. 1954-ben Irmapusztán 4 család, 1963-ban 2 (Pátkai 1967); 1961-ben 1 pár

(Grössler 1963). Fonyódon átlagosan 5–6 pár az állomány. E. Schmidt 1956. VI. 30-án 2+4 tojásos fészekalját találta. Legkorábbi megfigyelésem 1967. III. 10. (3), legkésőbbi 1970. XI. 20. (25). A széplaki tavakon is megtaláltuk Sterbetz Istvánnal (1958, 1960, 1961).

5. Vörösnakú vöcsök (*Podiceps griseigena*) – Homonnay Nándor (1960) egy 7-es fészekalját kapott Irmapusztáról 1954-ben. A fonyódi tavakon megfigyeltem 1960. IX. 1., 18. és X. 13-án (1–1).

6. Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*) – A kárókatona csak a kisbalatoni megtelepedése után jelent meg a halastavakon (Fonyód, 1955. VI. 28., 2), főleg IV–VI közt, rendszerint kisebb csapatokban (max. 18). Legkorábbi megfigyelésem Fonyódon 1961. III. 17. (4); legkésőbbi 1969. XI. 12. (1). Vertse Albert 1963. XI.-ben találkozott vele Irmapusztán; Vörsnél 1972. II. 18-án láttam egyet.

7. Szürkegém (*Ardea cinerea*) – Haller László (1938) szerint a földvári tó az akkori tihanyi-telep táplálkozási körzetébe tartozott. A kisbalatoni gémelek a gyűrűzések tanulsága szerint is főleg VIII.-ban gyakran meglátogatták Irmapusztát (Homonnay, 1939), de költéséről tudomásom nincs, bár megtaláltam Széplakon, Balatonföldváron, Szárszón, Irmapusztán, Fonyódon és Vörsön is. Fonyódon legkorábban 1962. III. 6-án láttam (10), legkésőbbben 1960. XI. 23-án (4). 1955. VI./VII.-ban 35–40-re ugrott számuk. A házikacsa-farm sem zavarja halászatát (1971. V. 20.).

8. Vörösgém (*Ardea purpurea*) – IV–VIII. közt gyakorta találkoztam vörösgémmel Fonyódon és Irmapusztán, nem ritkán 6–8 mutatkozik. Legkorábbi fonyódi megfigyelése 1965. IV. 4. (4); legkésőbbi 1958. XI. 21. (1).

9. Üstökögém (*Ardeola ralloides*) – A halastavakon egyesével V–VIII. közt (Széplak, Irmapuszta, Fonyód). A Fertőn gyűrűzött példány Fonyódon került kézre egy hónapon belül.

10. Nagykócsag (*Egretta alba*) – Homonnay Nándor (1939) beszél irmapusztai látogatásáról, kisbalatoni gyűrűs példányokról is, ahol magam is láttam (1964.VI.25., 1; 1968.VII.18., 1). Fonyódi észleléseim havi megoszlása: III:3; IV:9; V:5; VI:4; VII:2; VIII:2; IX:3; X:8; XI:5; legkorábbi 1966.III.12.(1), legkésőbbi 1961.XI.23.(7), legrészebben 1961.XI.14. (57).

11. Kiskócsag (*Egretta garzetta*) – Kisbalatoni gyűrűs példány kézre került Irmapusztán, ahol E. Schmidt (1965.VIII.29.) és G. Windirsch (1966.VII.28.) is látták. Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: IV:1; V:4; VI:2; VII:6; VIII:1; IX:3, legnagyobb számban (50–60) 1957.VII.19.

12. Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*) – Kisbalatoni gyűrűs példány 9 év után került kézre Irmapusztán, másik egy hónap múlva. Itt E. Schmidt is látta, magam V–VII. közt Irmapusztán (1), Fonyódon (9) és Vörsön egy ízben.

13. Pocgém (*Ixobrychus minutus*) – Irmapusztáról 1923-ból Cerva Frigyes (1927) említi, és töb-

ben is megtaláltuk (1954, 1963, 1964, 1966, 1968, 1969); dr. Fodor Tamás 1969.VI.4-én Irmapusztán fészket is megtalálta 3 fiókéval és 1 záptojással. A fenti körutunkon Tapfer Dezsővel együtt találkoztunk pocgémmel Földváron, Köröshegyen, Szárszón, Bugaszegen, és Irmapusztán. Fonyódon 1955–72 között 19 ízben láttam, legkorábban 1960. IV.24., legkésőbbben 1956.IX.21.(2).

14. Bölömbika (*Botaurus stellaris*) – Fonyódon több ízben láttam, vagy hallottam hangját (1957.IV.12; 1959. V.27; 1960.VI.8; 1962.II.25. és V. 3.). Bogdán László szerint 1965/66 telén áttelelt, 1970. I-ben egy elhullott példányt talált.

15. Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) – A halastavak körüli falvakból látogat ki a tavak mellé, legközelebbi fészket Homonnay Nándor (1938, 1939, 1940, 1941) ismertette a rádióromról, melyet 1963-ban is megtaláltam. A környező falvak állományingadozásáról Marian Miklós (1962, 1968) beszél. Kertői János Balatonlellénél 1956.VIII.22. (15) és 1957.VIII.13. (50) figyelte meg gyülekezéseiket.

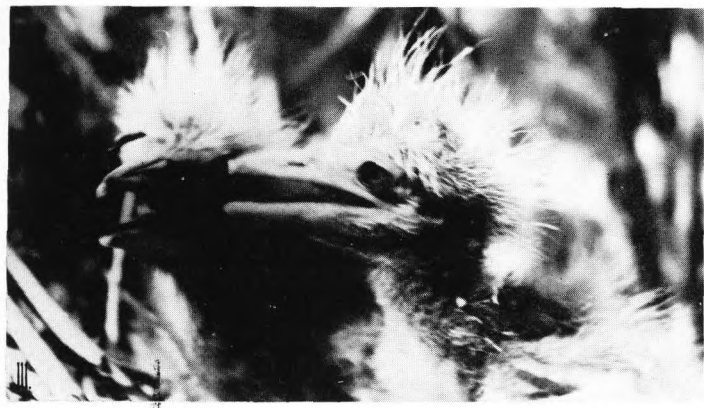
16. Fekete gólya (*Ciconia nigra*) – 1949.IX.15–20. közt Rádpusztánál figyelték meg, én 1957.V.15-én láttam 2-t a fonyódi tavakon.

17. Batla (*Plegadis falcinellus*) – A kisbalatoni batlak gyakran látogatták meg annak idején Irmapusztát (Homonnay 1939), ahol Kertői János 1954. X.25-én több példányt észlelt és bemondás szerint 1970.XI-ben hármat lőttek. Fonyódon Bogdán László 1970.XI.7-én négyet, magam XI.20-án kettőt láttam. A vörsi tónál 1964.XI.8-án lőttek egyet (dr. Sági Károly).

18. Kanalasgém (*Platalea leucorodia*) – A széplaki halastavaknál Sterbetz István figyelte meg 1960.VII.7., (1), a fonyódiakon Jakab András 1955.VII.8., (4) és E. Schmidt 1956.VI.30. (3). Saját fonyódi megfigyeléseim megoszlása: III:4; IV:7; V:6; VI:4; VII:6; VIII:1; X:1; a legkorábbi 1962.III.6. (1); legkésőbbi 1966.X.4. (1); legnagyobb számban (94) 1954.V.15., de 1957 és 1962 nyarán is 50-nél több mozgott itt.

19. Nyári lúd (*Anser anser*) – Irmapusztán Cerva Frigyes (1926) 1923-ban, Homonnay Nándor (1939, 1940) 1938-ban G. Windirsch 1966-ban, magam 1968-ban észleltük. A 38-as állomány 15–20 lehetett, Homonnay látott 11 fiókás családot is. Fonyódon a megfigyeléseim megoszlása: II:1; III:11; IV:13; V:5; VI:2; VII:3; IX:2; X:6; XI:5; a legkorábbi 1966.II.12. (1); legkésőbbi 1960.XI.23. (12). Bogdán László szerint 1967-ben 3 pár költött; 1968.II.8-án 8 pár érkezett, de a kései fagyok sok fészekaljat elpusztítottak; 1970-ben 30 pár; 1972-ben 6 pár. Láttam már családot egyetlen fiókéval is (1971.V.20.).

20. Nagyilikk (*Anser albifrons*) – Dr. Szalay Lajos Elemér 1943 őszén számuk erős gyarapodását jelezte Fonyódról. Bogdán 1966. és 1968. XI.-ben 1000–2000-re becsülte a környéken mozgó lilikek számát. Saját megfigyeléseim megoszlása: XI:6; XII:3; I:1; II:1; III:1; legkorábbi 1969.XI.11.

LXIV. I, IV = Barna rétihéjék (*Circus aruginos*); II = Egyik legnagyobb hazai sirályfajunk a dankasirály is fészkel Somogyban; (*Larus ridibundus*) III = Űstökös géme (Ardeola ralloides); V = Vörös géme (*Ardea cinerea*); VI—VII = Kűszvágó csérek (*Sterna hirundo*).

(1000–1200); legkésőbbi 1964.III.12. (120–150). 1965 óta lilik és vetésilúd közti arány ismét az utóbbi javára változott.

21. Vetésilúd (*Anser fabalis*) – Homonnay Nándor (1940) szerint ősszel-télen Irmapuszta körül nagy tömegben vannak jelen. Szalay Lajos előbbi megállapítása erre a fajra is vonatkozik. Szijj József még 1956.IV.9-én is látott vetésiludat (38). Bogdán László Fonyódnál megfigyelte, hogy fagyok idején a vizek szélén csőrükkel törik fel a jeget. Szerinte a legnagyobb tömegeket 1970/1971 telén észlelte (3000–4000), melyek száma azonban az időjárás változásával erősen hullámzott. Legkorábban 1970.IX.25-én látta őket. Megfigyeléseim havi megoszlása Fonyódon: X:8; XI:2; XII:1; I:1; II:1; III:8.

22. Örvös lúd (*Branta bernicla*) – Vertse Albert (1966) gyűjtötte 1963.X.25-én Fonyódon.

23. Vörösnakú lúd (*Branta ruficollis*) – György Sándor közölte, hogy Fonyódon 1964. I-ban lőtt egyet.

24. Tökésréce (*Anas platyrhynchos*) – Homonnay Nándor (1939) Irmapusztáról 1937-ből adott grafikonja VIII-ban kulminál 700 körül. 1936–38 közt a földvári tavon is költve talált. Fodor Tamás 1969.VI.4-én Irmapusztán egy 4-es és egy 9-es fészekalját gyűjtött, az utóbbiban egy dankasirály tojás is volt. Sterbetz István Festuca-levelet és Chara-magot talált egy IV-i irmapusztai példány gyomrában. V-ban gyakorta láttam itt (1963, 1964, 1968), de 20–30-nál nem többet, megtaláltam a széplaki (1963), a földvári, szárszói és vörsi (1972) tavakon is. A fonyódiakon V–VI-ban többször találtam családokkal, néha csak egyetlen fiókéval. Legnagyobb számban (500–600) 1962.III.6.-án láttam. Ellentétben az irmapusztai helyzettel, a fonyódiakon X–XI-ben, illetve III-ban kulminálnak tömegei, még akkor is, ha a tavakat részben jég borítja.

25. Böjti réce (*Anas querquedula*) – Cerva Frigyes 1923-ban, G. Windirsch 1966-ban találkozott e récével Irmapusztán. Saját megfigyeléseim: Irmapuszta 1963 és 1968. V.; Széplak 1963. IV.; Vörs, 1972. III.; a fonyódi megfigyeléseim megoszlása: III:10; IV:13; V:8; VI:6; VII:4; VIII:2; IX:1; legnagyobb számú 1957.IV.12. (150–200). 1956.VII.15-én gyerekek egy fiókát hoztak.

26. Csörgő réce (*Anas crecca*) – Cerva Frigyes (1926) említi Irmapusztáról. Magam láttam a vörsi tavon (1972.III.18., 8) a fonyódi megfigyeléseim havi megoszlása pedig a következő: II:1; III:8; IV:10; V:1; IX:5; X:11; XI:12; XII:2; legkorábbi 1966.II.12. (60–70), legkésőbbi 1960.V.12. (♂♀); illetve 1962.IX.7. (50–60) és 1964.XII.12. (1); maximális tavaszi számuk 1964.III.22. (200–300), őszi 1961.XI.14. (400–500).

27. Nyíl farkú réce (*Anas acuta*) – Irmapusztán Warga figyelt meg egy párt 1955.VI.10-én, Fodor Tamás pedig 9-es fészekalját gyűjtött 1966.VI.-ban. Fonyódi megfigyeléseim: III:4; IV:6; XI:3; legkorábbi 1968.III.12. (♂♀), legkésőbbi 1961.XI.23. (♀); legnagyobb számú (60–80) 1965.III.26.

28. Füttyülő réce (*Anas penelope*) – Fonyódi megfigyeléseim: III:4; IV:6; V:1; X:2; XI:2; legkorábbi 1959.III.4. (10–15, főleg ♂♂), legkésőbbi 1962.V.3. (5–6), illetve 1962.X.4. (3–4) és 1958.XI.21. (8–10); legnagyobb számú (50–60) 1965.III.26. és 1964.X.13.

29. Kendermagos réce (*Anas strepera*) – Fodor Tamás 1967.V.15-én az irmapusztai tó melletti gázosban 9-es fészekalját talált. Én is találkoztam vele itt (7) 1963.V.28-án. A fonyódi megfigyeléseim: II:6; IV:6; V:3; VII:1; VIII:2; IX:2; X:4; XI:1; legkorábbi 1962.III.6. (10–20), legkésőbbi 1959.XI.12. (20–25).

30. Kanalas réce (*Anas clypeata*) – Homonnay Nándor (1940) Irmapusztáról, Jakab András Fonyódról említi (VII.). Saját itteni megfigyeléseim: III:5; IV:13; V:2; VII:1; IX:2; X:3; XI:4; legkorábbi 1960.III.7. (25–30), legkésőbbi 1958.XI.21. (20–30); legnagyobb számban 1962.IV.13. (80–100), illetve 1958.X.25. (60–80). *

31. Barátréce (*Aythya ferina*) – Irmapusztán K. Grössler (1963) 1961.V.27-én látta; Rajnis Lajos 1963.V.20., fészekalját gyűjtötte; Fodor Tamás 1969-ben 5–6 párba becsülte állományát. Tavasszal magam is találkoztam Irmapusztán barát-récével: 1964.VI.27., 8 fejlett és 5 kevésbé fejlett fióka; 1968. VII. 18. család. A fonyódi megfigyeléseim megoszlása: III:4; IV:3; V:4; VI:3; VIII:3; IX:3; X:8; XI:2; legkorábbi 1959.II.4. (30–40), a legkésőbbi 1958.XI.21. (3); tömörülésük 1959.X.1. (100–150). Sterbetz István az Irmapusztán 1967.VIII.12-én gyűjtött 5 példány gyomrában Potamogeton-, Carex és Cyperaceae-magvakat, Chara-fonadékot talált.

32. Kontyos réce (*Aythya fuligula*) – K. Grössler (1963) 1961.V.26-án a fonyódi tavakon figyelt meg egy párt, G. Windirsch 1966.VI.28-án 8 ♀, melyeket VI.18-án magam is láttam, sőt még VII.7-én is kettőt. Valószínűleg ez a szokatlan előfordulás, mely a havi megoszlás reális képét is megvarja, összefüggésben áll a faj ausztriai megtelepedésével (Festetics, 1967), különben fonyódi megfigyeléseim megoszlása: III:2; IV:2; V:4; VI:3; IX:1; XI:1. Figyelembe kell venni azt is, hogy a faj a Balaton víztükrét, tehát nem a kisebb tavakat jellemzi és csak átvonuló.

33. Cigányréce (*Aythya nyroca*) – A halastavak jellegzetes récéje. K. Grössler (1963) és G. Windirsch Irmapusztán és Fonyódon találták meg, Sterbetz István Széplakon (1961.VII.8.–16., 8). Tapfer Dezsővel az említett 1963.V.27–28-as körutunkon a következő állományokat észleltük: Széplak 2, Balatonföldvár 4, Szárszó 10, Fonyód 16–20; Irmapuszta 150–200 db. Ennél többet is láttam itt (1968.V.18., 250–300). Fodor Tamás az irmapusztai 1969-es állományt 100 párba becsülte, talált egy 9-es fészekaljat, valamint 1 tojást egy 4-es tökésréce fészekaljában. Fonyódon 1969.VIII.29-én egy tojót láttam 9 anyányi fiókéval, 1971.VI.22-én 2 fiókéval. Az utóbbi tavon megfigyeléseim havi megoszlása: III:10; IV:16; V:13; VI:15; VII:6; VIII:6; IX:11; X:5; XI:4; legkorábbi 1968.III.12. (1), legkésőbbi 1961.XI.23. (2); legnagyobb számú 1964.III.22. (110–120), ősszel 1956. VIII.21., és IX.21. (60–70).

34. Kerceréce (*Bucephala clangula*) – Fonyódon találkozottam vele a következő havi megoszlásban: I:1; (száracsával); II:1; III:4; IV:2., szintén nem jellemzi a halastavakat, legszámosabban 1970. III. 13. (23); legkésőbbi megfigyelésem 1960.IV.24. (♀).
35. Kisbukó (*Mergus albellus*) – A fonyódi tavakon végzett megfigyeléseim havi megoszlása: XI:4; XII:1; II:1; III:2., legkorábbi 1969.XI.11. (♂), legkésőbbi 1970.III.13. (♂); legnépesebb 1959.XI.12. (18).
36. Nagybukó (*Mergus merganser*) – Fonyódi megfigyeléseim: 1964.III.2. (♂♀); 1965.IV.4. (♀); 1966.II.12. (♂); 1966.II.12. (3 ♂♂, 4 ♀♀); 1966.XII.7. (3); 1970.III. 13. (léken 15+4+10+13, főleg ♂♂).
37. Darázsölyv (*Pernis apivorus*) – P á t k a y I m r e figyelt meg egyet 1954.VII.15-én Irmapusztánál.
38. Barna kánya (*Milvus migrans*) – Fonyódon láttam 1957.VI.14. (1); 1958.V.22. (1); 1969.V.13. (1); Földváron 1957.V.27. (2); Irmapusztán 1965.VII.8. (1).
39. Héja (*Accipiter genitilis*) – Fonyódon 1956.IV.19. (1); 1960.III.7. (1).
40. Karvaly (*Accipiter nisus*) – H o m o n n a y N á n d o r (1940) Irmapusztánál több példányt gyűjtött: 1959.III.4. (1); X.15. (1); (S c h m i d t): 1960.XI.14. és 23. (1–1); 1965.II.13. (1); 1967.I.18. (1); 1971.II.13. (1).
41. Egerész ölyv (*Buteo buteo*) – Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: II:3; IV:1; IX:1; X:2; XI:2., csak egy ízben 2 példány, különben 1.
42. Gatyás ölyv (*Buteo lagopus*) – H o m o n n a y N á n d o r (1940) Irmapusztánál találkozott vele (1937.XII.27; 1938.I.2.), magam Fonyódon: 1962.XII. 18.
43. Rétság (*Haliaeetus albicilla*) – Fonyódon: 1957. IV.12. és VI.14. (öreg); 1959.XI.12; 1962.III.6. B o g d á n 1965.I.10–15. közt naponta látta.
44. Kékes rétihéja (*Circus cyaneus*) – Fonyódi megfigyeléseim: X:3; XI:5; XII:1; I:1; II:2; legkorábbi 1963 és 1964.X.13., legkésőbbi 1965.III.13. – csak három ízben hím.
45. Hamvas rétihéja (*Circus pygargus*) – Az ordacsehi legelőn valószínűleg költ., sokszor láttam párban: IV:2; V:7; VI:2; VIII:1; IX:1., legkorábban 1965.IV.4. (♀), legkésőbbben 1958.IX.19. (♀); 1957.V.15. 3 (♂♂); G. W i n d i r s c h is megtalálta itt 1966.VI.28. és VII. 3-án.
46. Barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) – H o m o n n a y N á n d o r 1963–68 közt gyakori fészkelőnek véli Irmapusztán. Fonyódi megfigyeléseim: III:7; IV:14; V:13; VI:10; VII:6; IX:10; X:9; XI:3; legkorábbi 1962. III. 6. (1), legkésőbbi 1961.XI.23. (1); 1957.IV.12-én 7 db.
47. Halászsas (*Pandion haliaetus*) – H o m o n n a y N á n d o r (1938, 1940) szerint 1936.VII/VIII-ban gyakran mutatkozott Irmapusztán, egy gyűrűs példányt el is ejtettek (J ä g e r s k i ö l d , 1937):
Göteborg Sottetn, Nälre 1936.VII.5.
E 1388 † Rádpusztá 1936.VIII.26. 1280 km
E. S c h m i d t 1965.VIII.29. (1) Irmapusztán, magam Fonyódon 1957.IV.12. (1) és 1964.X.13-án (1) láttam.
48. Vándorsólyom (*Falco peregrinus*) – H o m o n n a y N á n d o r (1940) Irmapusztánál 1937.X.19-én figyelte meg, magam Fonyódon 1959.III.4-én láttam.
49. Katasólyom (*Falco subbuteo*) – Fonyódi megfigyelések megoszlása (S z i j j E., S c h m i d t és magam): IV:1; V:1; VI:3; VII:1; VIII:2; IX:5; X:2; legkorábbi 1960.IV.24. (1), legkésőbbi 1959.X.15. (1). Széplakon 1960.VI.12. (3).
50. Kissólyom (*Falco columbarius*) – Magános példányokat figyeltem meg Fonyódon: 1954.I.20; 1961.XI.23; 1962.III.6; 1963.IV.21; 1964.II.12. (énekesrigót zsákmányol); 1964.XI.11; 1967.XII.16; 1971.IV.14.
51. Kékvércse (*Falco vespertinus*) – H o m o n n a y (1940) gyűjtötte 1937.V.3-án Irmapusztánál. Fonyódon láttam: 1955.VIII.23. (♂) és 1958.VII.1. (♀)
52. Vörös vércse (*Falco tinnunculus*) – Irmapusztánál saját észlelésem (1964) kívül H o m o n n a y N á n d o r (1940) és K. G r ö s s l e r (1963) is megállapította fészkelését. Fonyódi megfigyeléseim: II:1; IV:4; V:5; VI:2; VII:3; VIII:5; IX:6; X:1.
53. Fogoly (*Perdix perdix*) – Csak 1959 óta látom a foglyot elég rendszeresen Fonyódnál: I:1; II:3; IV:1; V:1; VIII:1; IX:1; X:1.
54. Fűrj (*Coturnix coturnix*) – A fonyódi tavak körüli földeken találok fűrjvel: 1961.IV.15. (2x1); 1966. VI.18. (3x1).
55. Fácán (*Phasianus colchicus*) – H o m o n n a y (1939) 1936–38 közt Rádpusztánál találta fészkelőit. nádasban is.
56. Daru, (*Grus grus*) – B o g d á n S á n d o r 1966. XI.11-én figyelte meg vonulását (3), B o g n á r L á s z l ó pedig 1971.VI.1-én (11). Kertői János is említi 4-et Balatonlelléről dátum nélkül.
57. Gúvat (*Rallus aquaticus*) – H o m o n n a y (1940) szerint Irmapusztán költ; 1936/37 szigorú telén a hó súlya alatt leboruló növényzet alatti léleknel áttelelt (1944). Fonyódi megfigyeléseim: II:1; IV:1; V:2; VII:1; VIII:1; IX:1; X:1; – 1959.XI.12. (2–3 + 1 ad. 1 uv., – különben 1–1 db).
58. Haris (*Crex crex*) – Fonyódon 1956.V.18-án 1.
59. Kis vízcisibe (*Porzana parva*) – H o m o n n a y (1940) Irmapusztánál gyűjtötte (1937.V.3.); Fonyódon 1–1-t észleltem 1960.IV.24; V.12; VI.8. és 1968.VIII.31.
60. Pettyes vízcisibe (*Porzana porzana*) – Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: III:1; IV:2; V:1; VI:1; VIII:2; IX:2; X:3; XI:2; legkorábbi 1967. III. 10. (1), legkésőbbi 1964.XI.11. (1); W i n d i r s c h is látott 3-t (1966.VI.28.).
61. Vízityúk (*Gallinula chloropus*) – Fonyódi megfigyelések megoszlása: (S z i j j J ó z s e f , G. W i n d i r s c h és Keve András): II:1; IV:8; V:4; VI:6; VII:4; VIII:6; IX:9; X:10; XI:3; legkorábbi 1964. II.26., legkésőbbi 1970.XI.20.; legtöbb 1964.X.13. (17) Irmapusztán W i n d i r s c h és magam is észleltük.
62. Szárosa (*Fulica atra*) – C e r v a F r i g y e s (1926) Irmapusztáról leírja VIII-i gyülekezését, de különösen H o m o n n a y N á n d o r (1939) foglalkozott részletesen az állomány évszak szerinti, valamint a bő és kevés vízű esztendő állomány ingadozásával. K. G r ö s s l e r (1963) itt családokat fi-

gyelt meg, de látott szárcsát Balatonföldváron (41) és Fonyódon is (48). Gyűrűzési adat is áll rendelkezésünkre:

Paris Tour du Valat, Camargue	1958.I.10.
DC 5642 v	" " 1959.I.5.
v	" " 1959.II.5.
† Fonyód	1959.IV.—
(v = fogva s elbocsájtva; † = löve.)	

A széplaki halastavakon 15; az irmapusztain 5; a szárszói 3; a földvári és köröshegyi tavakon 1–1 ízben találok szárcsával, a fonyódi megfigyeléseim megoszlása: I:1; II:1; III:16; IV:15; V:10; VI:11; VII:3; VIII:5; IX:9; X:3; XI:11; XII:3., de pl. 1962.VI.23.–VII.2. közt egyetlen szárcsával sem találok Fonyódon. Bogdán László szerint a tavasi fagyok tizedelték meg. Bogdán László azt is megfigyelte, hogy amikor a tavak kezdenek befagyani, a szárcsák a töltésen gyalognak a Balatonhoz. Tavasszal a szárcsák gyakran még a tavak jegén csúszkálnak (pl. 1965.II.13., 15 db.; 1971.III.19., 12 db. stb.) Néha át is telegnek, ha találnak nyílt vizet, így érkezési adatok helyett néhány gyülekezésükre vonatkozó adatok meg: 1960.III.7. (600–700); 1961.III.17. (400–500); 1965.III.13. (300–400) stb. Ezek a számok már IV.-ra lényegesen lecsökkennek, amikor az átvonulók már tovább, a költők a nádasba húzódtak. Néha azonban IV.-ban (1959), sőt V.-ban (1960) kulminál Fonyódon a számuk. Költésük igen elhúzódik, a családok főleg VI.-ban mutatkoznak, gyakran csak 1 fiókkal. Az őszi gyülekezésük VIII.-ban kezdődik (pl. 1969.VIII.29., 900–1000), rendszerint azonban IX.-ben (pl. 1956.IX.21., 3000–5000), olykor csak X.-ben (pl. 1965.X.13., 1000–1500). XI.-ben rendszerint nagyobb számban nem látunk már szárcsát, de akad kivétel, pl. 1966.XI.12. (800–1000); XII.-ben, amikor a tavakat rendszerint jég borítja, már kivételesen látható szárcsa, főleg nem nagy számban, de. pl. 1971.XII.14.-én 100–110.

63. Bibic (*Vanellus vanellus*) – Irmapusztán Cerva Frigyes (1926) látott bibicet kisebb csapatokban 1923.VIII.31.-én, Homonnay Nándor (1939) szerint 1937 tavaszán a leengedett tavakon gyülekeztek; Szíjj József tojásait találta Fonyódnál (1956.IV.9.). Széplakról 6, Irmapusztáról 4, Szárszóról 2 és Vörsről 1 megfigyelésem van, a fonyódiak havi megoszlása pedig a következő: III:11; IV:16; V:12; VI:9; VII:8; VIII:4; IX:11; X:8; XI:10; XII:1; legkorábbi 1959.III.4. (10–15); legkésőbbi 1961.XII.11. (10–12); legnagyobb számban 1961.III.17. (300–400), illetve 1961.X.29. (500–600). Gyakran keresgélnek seregélyekkel, vagy vetési varjakkal együtt, traktort is követve.

64. Ujjas lile (*Pluvialis squatarola*) – Fonyód, 1959. X.15. (1); 1959.XI.13. (1); 1963.XI.12. (1); 1969.X.11. (1).

65. Aranylile (*Pluvialis apricarius*) – Fonyód, 1958.IX.19. (1).

66. Parti lile (*Charadrius hiaticula*) – Homonnay (1940) lőtt 1-t 1938.VI.-ban Irmapusztánál. Schmidt 1965.VIII.29. és magam 1968.VII.18.-án láttunk 3–3-t.

Schmidt a fonyódi tavakon is észlelte (1958.VIII.13., 1), ahol megfigyeléseim megoszlása: V:5; VI:2; IX:3; X:1; legkorábbi és legkésőbbi adataim 1962.V.3. (1) és 1962.VI.26. (1), illetve 1957.IX.17. (2) és 1966.X.4. (1); három példánynál többet nem észleltem.

67. Kislile (*Charadrius dubius*) – Homonnay Nándor (1940) lőtt 1-t 1938.IV.28.-án Irmapusztán. 68. Nagypóling (*Numenius arquatus*) – Homonnay (1940) 1936.VIII.26.-án Irmapusztán gyűjtötte. Fonyódi megfigyeléseim: III:2; IV:3; V:2; VI:4; VII:1; VIII:5; IX:7; X:10; XI:3; XII:1; legkorábbi 1972.III.14. (1), legkésőbbi 1964.XII.12. (1), legnagyobb számú 1955.VIII.23. (50–60). Egyes évek (1958, 1959, 1962) megfigyeléseiből költésére is merek gondolni.

69. Nagygoda (*Limosa limosa*) – Homonnay (1940) a földvári tónál 1933. VIII.-ban figyelt meg egy 8–10-es csapatot, Szíjj József Fonyódnál 1956. IV.9. (3), Sterbetz István Széplaknál 1960.VII.7. (6), E. Schmidt Irmapusztán 1965.VIII.29. (1) figyelt meg, ahol magam is találok nagygodával 1968.VII.18. (8–10), Fonyódon pedig 1955.VI.27. (6–8); 1956.IV.19. (50–60); 1960.III.31. (7); 1964.III.22. (6); 1968.IV.20. (11).

70. Füstös cankó (*Tringa erythropus*) – A széplaki tavaknál Sterbetz észlelte (1960.VII.17., 1), Schmidt Irmapusztán (1965.VIII.29., 18–20), ahol magam is megfigyeltem (1968. VII. 18., 2) és a széplaki tavaknál is (1963.IV.12., 1), fonyódi megfigyeléseim megoszlása: IV:5; V:1; VI:2; VIII:2; IX:1; XII:1., legkorábbi 1957.V.12. (3), legkésőbbi 1966.XII.7. (1), legnagyobb számban (50–60) 1966.X.4. és 1970.X.9., amikor halászgattak is.

71. Piroslábú cankó (*Tringa totanus*) – Irmapusztán Cerva (1926), Homonnay (1939) és Windirsch is megfigyelték (1966.VII.8., 2). Széplakon Sterbetz (1960.VI.17., 8). Itt magam is láttam (1963. IV.21., 2; 1963.V.27., 3). A fonyódi megfigyelések (Jakab, Szíjj, Schmidt, Keve) megoszlása: III:6; IV:7; V:11; VI:9; VII:7; VIII:3; legkorábbi 1966.III.12. (1), legnépesebb 1957.IV.12. (30–35). Az adatokból költésére, de korai szétkóborlására következtethetünk.

72. Szürke cankó (*Tringa nebularia*) – Homonnay Nándor (1940) 1935.VIII.-ban lőtte Földvárnál, Sterbetz István 1960.VII.17.-én figyelt meg Széplaknál (1), ahol magam is találok vele (1963.V.27., 1). Irmapusztánál E. Schmidt 1965.VIII.29. (3) és magam (1968.VII.18., 1) figyeltük meg. Fonyódi – rendszerint magános példányok – megfigyeléseim megoszlása: IV:2; V:2; VII:1; VIII:2; IX:3; X:6; legkorábbi 1970.IV.18. (5), legkésőbbi 1961.X.29. (1); legnagyobb számú 1955.VIII.23. (40–50).

73. Erdei cankó (*Tringa ochropus*) – Fonyód: 1955. VII.19. (5–6). 1955.VIII.23. (10–15); 1957.VII.15. (1); 1964.IX.13. (1); 1968.IV.20. (6); Vörsi tó melletti csatornán 1972.III.18. (1).

74. Réti cankó (*Tringa glareola*) – A fonyódi megfigyelések (Schmidt, Grössler, Keve) megoszlása:

lása: IV:4; V:6; VI:4; VII:4; VIII:3; IX:3; X:1; legkorábbi 1967.IV.11. (2), legkésőbbi 1966.X.4. (1), legnagyobb számú 1957.V.15. (20–25). A széplaki tavaknál 1963.V.27. (1); az irmapusztaiaknál: 1965.VIII.29. (17–18); 1968.V.18. (2) és VII.18. (2).

75. Billegető cankó (*Actitis hypoleucos*) – A Balaton-part nyári vendégét Irmapusztánál G. Windirsch és E. Schmidt figyelték meg (1966.VII.7., 1; 1965.VIII.29., 5–6; 1967.V.18., 1). A fonyódi megfigyelések megoszlása: IV:1; V:5; VII:2; VIII:3; IX:4; legkorábbi 1957.IV.12. (1), legkésőbbi 1960.IX.18. (1); legnagyobb számú 1956.VIII.21. (22). A vörsi tavakon 1972.IV.24-én láttam (6).

76. Kőforgató (*Arenaria interpres*) – Rajnis Lajos (1959) a fonyódi tavakon 1957.IV.25-én egy hatos csapatból lőtt egyet.

77. Nagy sárszalonka (*Gallinago media*) – Fonyód, 1938.X.25. (1).

78. Sárszalonka (*Gallinago gallinago*) – Homonnay Nándor (1939, 1940) Irmapuszta körül 1938.V.5-én két 4 tojásos fészekalját találta. Szerinte a leeresztett latyakjában sok gyülekezik. A fonyódi megfigyelések száma: III:1; IV:4; VI:1; VII:1; VIII:3; IX:8; X:8; XI:2; XII:1; legkorábbi 1960.III.7. (1), legkésőbbi 1961.XII.11. (2), legnagyobb számú 1961.XI.14. (40–50). 1955.VIII.23-án sárszalonka uszadékon keresgetett.

79. Fenyérfutó (*Crocethia alba*) – 1964.IX.13-án a fonyódi halastó tőzeg-zátanyocskáján egy.

80. Sarki partfutó (*Calidris canutus*) – Ugyanitt 1960.IX.1-én egy rozsdás és egy szürke színű példány.

81. Apró partfutó (*Calidris minuta*) – A fonyódi tavaknál Jakab András 1955.VII.8-án 3-t látott, saját megfigyeléseim: 1959.V.27. (2); 1959.IX.25. (3–4); 1964.X.13. (4–5); 1966.X.4. (3).

82. Törpe partfutó (*Calidris temminckii*) – Fonyód 1963.V.4. (8+2, az utóbbiak parti lilékkal).

83. Havasi partfutó (*Calidris alpina*) – A Balaton-part átvonuló madara, mint az apró partfutó, vagy a lilék, melyek csak a halastavak leeresztése idején keresik fel azokat. Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: VIII:1; IX:6; X:7; XI:10; legkorábbi 1961. VIII. 30. (3), legkésőbbi 1960. és 1961.XI.23. (2, illetve 80–100).

84. Pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*) – Irmapusztán Homonnay (1940) 1938.VI.-ban gyűjtötte, Fonyódon Jakab András (1955.VII.8., 2), Szíjj László (1956.IV.9. 30–40) és K. Grössler figyelték meg (1961.V.26., 8). Itteni megfigyeléseim: III:3; IV:9; V:4; VI:1; VII:4; VIII:2; IX:3; X:4; XI:2; legkorábbi 1960.III.17. (7–8) legkésőbbi 1963.XI.12. (2 szántáson); legnagyobb számú (300–400) 1957.IV.12. és 1968.IV.20. Széplaknál 1963.IV.21. (1), Irmapusztánál 1965.VIII.29. (7–8, Schmidt); 1968.VII.18. (20–30).

85. Gólyatöcs (*Himantopus himantopus*) – Fonyódon Szíjj Lászlóval 1956.IV.19-én láttunk egy párt; 1968.V.19-én az ICBP konferencia tagjai Schmidt vezetésével egy zátonyon láttak egyet.

86. Székiécsér (*Glareola pratincola*) – Fonyód, 1938.V.22. (1).

87. Halfarkas (*Stercorarius sp.*) – Schmidt Irmapusztánál 1965.VIII.29-én észlelt egyet.

88. Viharsirály (*Laurus canus*) – Fonyódi megfigyeléseim: II:2; III:13; IV:11; V:3; VI:1; IX:1; XI:7; XI:6., legkorábbi 1959.IX.25. (1), legkésőbbi 1965.VI.23. (1). A IV–VI. közt előforduló példányok fiatalok, különben öregek, s fiatalok vegyesen járnak, többször még abban az időpontban is, amikor a tavakat jég borítja, pl. 1964.III.12. (8); 1970.III.13. (18); 1971.II.13. (30–35 dankákkal); 1971.III.9. (7). Gyűrűs példány is megkevert (Nordström, 1960):

Helsinki	Loppi, Finland	1958.VI.26.
C 47841	† Fonyód	1959.IV.14.

89. Ezüstsirály (*Larus argentatus*) – Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: IV:4; V:4; VI:6; VIII:4; IX:7; X:14; XI:6; Jakab 1955.VII.8-án 40–50-t, Schmidt 1958.VIII.13-án 1 fiatal látott. Nagyobb csapattal csak kivételesen találkoztam: 1955.VI.27. (75–90, öreg és fiatal, de meg kell jegyezni, hogy a Nagytó le volt eresztve és fenekén az évszaknak meg nem felelő parti madarak is gyülekeztek); 1960.XI.23. (60–80, főleg öreg); 1961.XI.23. (50–60, köztük csak 1 fiatal); 1962.VI.23. (40–50 fiatal); 1964.XI.11. (90–100, köztük 8–10 fiatal) stb. Irmapusztán végzett megfigyelések: 1964.VI.27. (fiatal); 1965.VIII.29. (2 fiatal, Schmidt); 1968.VII.18. (3 öreg).

90. Heringsirály (*Larus fuscus*) – Fonyód, 1964.XI.11. (1 ad.).

91. Dankasirály (*Larus ridibundus*) – Homonnay (1939) részletesen tárgyalja az irmapusztai telepet, ahol 1937-ben 1500 pár fészelt, a víz leeresztése miatt 1938-ban csak 6 pár. Grafikonja V/VI., és X.-ben kulinál. Uszadékon fészkeltek, V. elején tojásaik kotlottak voltak. A telephez feketenyakú vöcsök társul. Beszél a pusztulásról is (dolmányos varjú, pézsmapocok, kecskébeka). Kézrekerült gyűrűs példányok:

Helsinki	Vik	1935.VI.5.
C 23417	† Irmapuszta	1936. VIII. 15.
		1530 km
Lotos	Nimmersatt, CSR	1934.VI.15.
?	Irmapuszta	1937-ben fészelt
Budapest	Velencei-tó	1908. VI. 19.
752	† Irmapuszta	?
Budapest	Velencei-tó	1908. VI. 19.
753	† Irmapuszta	?
Budapest	Velencei-tó	1908. VI. 19.
755	† Irmapuszta	?
Varsovia	Kozuchysee,	1952.VI.16.
E 384656	† Olsztyn	
	Irmapuszta	1951. II. 6.
Praha	Praha	1955. VIII. 7.
E 101287	† Fonyód	1957. VII. 10.
Moskwa	Pärnu, Estland	1955. III. 17.
E 282952	† Fonyód	1958. IV. 20.

Warga László 1955.VI.8-án a telepet elpusztítva találta, s bár a tógazdaság azóta is rendszeresen szedeti a tojásokat, a sirályok minden évben visszatérnek költeni. Tapfer Dezső szerint 1960-ban 50 pár, 1961-ben 100–150 pár, Fodor Tamás szerint 1969-ben 300 pár másodköltése, de fészkeltek 1963 és 1968-ban is. Fodor Tamás

1969. VI.4-én egy 9-es tőkésréce fészkaljban is talált 1 dankatojást.

Megfigyeltem dankasirályt Irmapusztán kívül Széplakon, Szárszón, Bugaszegen is, Fonyódon 1957-ben és 1966-ban szereztem tudomást költéséről. Itt III/IV. és X/XI.-ben szokott számuk kulminálni, de a lehaladások mindig sok sirályt tömörítenek, pl. 1959.XI.12-én (1500–2000); 1971.XI.11. (2500–3000). A csatornákat kotró gép körül, vagy a traktort kísérve is tömörülnek, keresgélnek a vetésben, előfordul, hogy a befagyott tő jegén pihennek, pl. 1971.II.13. (60–70).

92. Törpe sirály, (*Larus minutus*) – *Tapfer Dezső* 1966.VIII.7-én figyelt meg 1-t Irmapusztán, Fonyódi megfigyelésem megoszlása: IV.:2; V.:2; VI.:5; VII.:2; VIII.:1; XI.:1; legnagyobb számban 1965.VI.23. (50 öreg és fiatal).

93. Csüllő (*Rissa tridactyla*) – Fonyód, 1965.X.13. (1).

94. Fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*) – *A. Simon-Hübsher* (Zürich) 1966.V.18-án két példányt észlelt Irmapusztán.

95. Fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucoptera*) – *Simon-Hübsher* ugyanekkor 4–6-t látott; *Jakab András* Fonyódon 1955.VII.8-án 1-t; saját fonyódi megfigyelésem: 1955.VII.19. (5–6); 1956.V.18. (3); 1958.VI.14. (1); 1960.V.12. (2); 1961.V.25. (2); 1968.IV.20. (2); 1970.VI.5. (1).

96. Kormos szerkő (*Chlidonias niger*) – *Homonnay Nándor* (1939, 1940) szerint Irmapusztán 1936- és 1937-ben 200 pár költött, 1938-ban a víz leeresztése miatt csak 12 pár, egyrésztük a földvári halastóra telepedett át. Mennyiségi változásáról grafikont ad, mely IV.-ban indul el, VI–VII.-ban éri el csúcstát és X. elején végződik. *Pátkai Imre* 1954. VII.23-án kisebb telepét találta Irmapusztán (50–60), ugyanígy 1966-ban *Tapfer* és *Windirsch*, *Keve* és *Schmidt* 6 ízben találkoztak vele, legkésőbb 1964.XI.21-én (1). *Jakab* és *Szíjj* szerint 1955-ben Fonyódon 150 pár fészkelte. Fonyódi megfigyelésem megoszlása: IV.:7; V.:9; VI.:5; VII.:8; VIII.:8; VII.:4; IX.:4; X.:3; a legkorábbi 1957.IV.12. (1); legkésőbbi 1963 és 1964.X.13. (1–1); legnagyobb számú 1955.VII.19. (300–400, köztük sok fiatal), de korábbi időpontban is akadtak magas egyedszámok, pl. 1956.V.18. (200–250); 1957.V.15. (200–300); 1964. IV.26. (180–200) stb.

97. Kacagócsér (*Gelochelidon nilotica*) – 1955.VII.7-én Fonyódon, a Nagytó szigetén egy népes küszvágócsér-telepen *Jakab* (1957) két fészkaljra bukant, melyeket a következő hét vihara megsemmisített. 1961.VII.16-án *Sterbetz* látott egyet a széplaki halastó felett.

98. Lócsér (*Hydroprogne caspia*) – 1955.VIII.23-án láttuk az elsőt Fonyódon *Jakab* bal, másnap 2-t figyelt meg. További észlelésem: 1957.IV.12. (1); 1958. IV.17. (1); 1960.IV.24. (6); 1962.IV.13. (7); 1962.VI.26.–VII.2. közt naponta maximálisan 4; 1963.V.4 (2); 1963. IX.8. (2); 1964.X.13. (1); 1970.VI.5. (1). Irmapusztán *Schmidt* 2-t látott 1965.VIII.29-én.

99. Küszvágó csér (*Sterna hirundo*) – Az irmapusztai telepet *Cerva* (1926) írta le először: 1923.VIII.20.

körül tojásokat, VIII.27-én fiókákat talált, kb. 1000 madár mozgott a telep körül. Megállapítja, hogy 45 éves tapasztalata alapján az ország legnagyobb telepe volt. 1936- és 1937-ben *Homonnay* (1939) 50–50 párból álló, uszadékon épült telepüket találta; 1938-ban vízhiány miatt fészkelés nem volt. *Pátkai* 1934-ben az állományt 50–60 párra becsülte; 1955. VI.8-án *Warga* feldúlva találta telepüket, de a csérek újra kezdtek fészket rakni; *Tapfer* 1960-ban 200–250, 1961-ben és 1962-ben 400–500 párt talált költve, sok fiókát meg is gyűrűzött, s ezek közül egy találó képet nyújt vonulásáról:

Budapest Irmapuszta 1962.VII.20.
143357 † Lourenco, Marques, Mocambique 1964.I.15.

Tapfer Dezső 1966.VIII.7-én 250–300-ra becsülte a csérek számát, *Fodor Tamás* 1969.VI.4-én 150 párt talált másodköltésben. Ugyanígy 1963. V.28-án 300–400; 1964.VI.27-én 50–60; 1968.V.18-án 60–80. egyed. Ez alkalmából sajnos kínos jelenet tanúja lehettem: a „védett” csér-telepet rendszeresen irtató tógazdaság tojásokkal telt ladikja éppen a Nemzetközi Madárvédelmi Konferencia látogatói előtt ért partra.

Fonyódon *Jakab András* 1955.VII.7-én 284 fészekből álló telepüket találta a Nagytó szigetén, de VII.19-én az előző héten tomboló vihar által szétdúlva láttuk újra, a tojások szerte úszkáltak a vizen, csak 54 fészek maradt épen. Nyilván másodköltésből származott az a 15–20 fészket számláló újabb telep, mely uszadékra épült. 1966.VI.18-án ismét uszadékon találtam egy 30–50 párból álló telepet. Fonyódi megfigyelésem havi megoszlása: IV.:10; V.:13; VI.:11; VII.:7; VIII.:5; IX.:5; legkorábbi 1957.IV.12. (3), legkésőbbi 1959.IX.25. (1). A bugaszegi halastó csér fészkelésére sem alkalmas, de 1963.V.27-én két példány körözött felette.

100. Örvös galamb (*Columba palumbus*) – Az örvös galambot megtaláltuk (*Keve*, *Schmidt*, *Tapfer*, *Windirsch*) a széplaki, szárszói, bugaszegi, irmapusztai és fonyódi halastavaknál. Az utóbbi megfigyelésem havi megoszlása: IV.:3; V.:1; VI.:6; VII.:1; VIII.:1. Kisebb csapatokban keresik fel a tavak körüli földeket.

101. Gerle (*Streptopelia turtur*) – A gerlek el-elrepülnek a halastavak felett, isznak partjukon, vagy VIII.-ban a tavak melletti kukoricásokat kedvelik, de sohasem jelentősebb számban. Legkorábbi fonyódi megfigyelésem 1960.IV.24. (1), legkésőbbi 1971.X.5. (1).

102. Balkáni gerle (*Streptopelia decacto*) – A lakott területekről még ma sem látogatnak el rendszeresen a szorosabban vett halastavakra, bár az első példányt *Homonnay Nándor* (1938) már 1937.XII.31-én gyűjtötte Rádpusztánál. Fonyódi megfigyelésem zöme X–XI.-re esik, amikor szívesen látogatják a tóparti kukoricásokat. 1969.VIII.29-én a széplaki tó mellett húzódó vezetéken is pihent 40–50 stb.

103. Kakuk (*Cuculus canorus*) – Megfigyeltem a kakukot Irmapusztán, Vörsön és Fonyódon, az utóbbinál legkorábban 1960.IV.24. (1), legkésőbb 1955.IX.28. (1), legnagyobb számban 1971.V.20. (9).

104. Kuvik (*Athene noctua*) – Homonnay (1940) szerint 1938-ban 1 pár költött a rádpusztai romban.
105. Erdei fülesbagoly (*Asio otus*) – 1960.IV.-ban a fonyódi tavak töltésén maradványait találtam.
106. Sarlósfecske (*Apus apus*) – Jakab András és a szerző fonyódi megfigyelése: 1955.VII.8. (sok); 1960.IV.24. (füstifecskekkel); 1962.VI.29. (4); 1967.V.24. (50–60); Irmapusztán: 1968.V.18. (10–15) és VII.18. (1).
107. Jégmadár (*Alcedo atthis*) – 1936–38 közt Homonnay Nándor (1940) gyűjtötte Irmapusztánál, ahol Pátkai Imre 1954.VII.23-án, magam 1965.VIII.29-én figyeltük meg. Fonyódi észleléseim megoszlása: IV:1; VIII:2; IX:4; X:4; XII:1.
108. Gyurgyalog (*Merops apiaster*) – Pátkai Imre 1954.VII.23-án Irmapuszta felett 50–60-t látott.
109. Szalakóta (*Coracias garrulus*) – Homonnay Irmapusztánál 1938.VI.19-én lőtt 2-t, melyek gyomrában Greschik József (1944) bogarakat (*Anisoplia*, *Cetonia*, *Melolonthinae*, *Copris*, stc.) és gyíkot talált. Fonyódon 1–1 példánnyal találkoztam: 1956.VII.15.; 1961.V.25.; 1962.VI.29.; 1969.VII.29.
110. Búbos banka (*Upupa epops*) – 1938-ban Homonnay (1938) Rádpuszta körül 8 párt számolt meg akácban és fűzben, 2-t a romon fészkelve. Fonyódi megfigyeléseim: IV:7; V:5; VI:2; VII:1; legkorábbi 1964.IV.9. (1).
111. Nyaktekerecs (*Jynx torquilla*) – 1967.IV.11-én a fonyódi tavak töltésén.
112. Zöld küllő (*Picus viridis*) – Irmapusztán 1968.VII.18.; a fonyódi megfigyeléseim megoszlása – főleg a töltésen –: I:2; VII:1; XII:1.
113. Szürke küllő (*Picus canus*) – Homonnay (1940) említi Rádpusztáról 1937.X.18-ról.
114. Balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*) A fonyódi csatorna menti fákon: 1955.VIII.23.; 1956.V.18.; 1957.IX.17.; 1970.XI.20.
115. Sziki pacsirta (*Calandrella brachydactyla*) – Fonyód (szikes folton), 1960.IV.24. (1).
116. Búbos pacsirta (*Galerida cristata*) – A fonyódi Nagytó mögötti szekérúton rendszeresen előfordul.
117. Mezei pacsirta (*Alauda arvensis*) – A fonyódi tavak körül egész éven át találkozom pacsirtával, s nehéz megállapítani róluk, vonulók vagy áttelelők-e? A vonulók hangját ködben is hallani, erősebb vonulásra példák: 1959.X.15. (50–60) 1964.X.13. (60–70) stb. 1964.III.12-én 40–50 már egyenként mutatkozott.
118. Füsti fecske (*Hirundo rustica*) – Az irmapusztai, a széplaki, a földvári, a kőröshegyi, a fonyódi tavak felett láttam vadászgatni őket, de az utóbbinál aránylag ritkán. Legkorábban 1964.III.22. (1), legkésőbbben 1963. és 1967.X.13. (2, illetve 8–10). A szomszédos szántásokon a traktort is kísérik, pl. 1967.IX.12. (80–100) 1966.X.4-én még 100–120.
119. Molnárfecske (*Delichon urbica*) – A molnárfecske is megjelenik a halastavak felett, így a széplakinál (Sterbetz), a földvárinál, az irmapusztinál. Itt 1963.V.28-án 30–40 sarat gyűjtött. Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: IV:5; V:1; VI:2; IX:1., legkorábbi 1957.IV.12. (6–7), legkésőbbi 1967.IX.12. (6–7).
120. Parti fecske (*Riparia riparia*) – A fonyódi halastavak partján valószínűleg régebben is volt telepe, de én csak 1961.V.25-én találtam rá (60–80 pár); 1964. őszén már 190–200 lyukat számoltam meg. A telep 1969-ben néptelenedett el, 1971/72 telén az új halastavak építkezésével kapcsolatban a földmarógépek úgyszólván még helyét is eltüntették a telepnek, csak néhány lyuk maradt meg. A tó felett vadászgató parti fecskék száma 1–60 között ingadozó, de 1958.VI.14-én 120–150 körözött a tó felett. Legkorábbi észlelésem 1962.IV.13. (2–3), legkésőbbi 1967.IX.12. (6–8). Találkoztam parti fecskével az irmapusztai és széplaki halastavaknál is.
121. Sárgarigó (*Oriolus oriolus*) – Láttam sárgarigót a földvári halastónál, a fonyódi felett gyakran áthúz, és a közeli bokros-fás útszélen szívesen tartózkodik. Schmidt 1965.VIII.29-én 10–12-t figyelt meg Irmapusztánál, amint a tószéli bodzában a fűrtöket dézsmálták.
122. Holló (*Corvus corax*) – Homonnay (1940) szerint Irmapusztánál 1938/39 telén mutatkozott egy holló.
123. Dolmányos varjú (*Corvus cornix*) – Dolmányos varjúval találkoztam a széplaki, földvári, szárszói, irmapusztai, bugaszegi, fonyódi és vörsei halastavaknál az év különböző szakában. Gyakran társul vetési varjakhoz. A fonyódi tavak partján, vagy azok jegén 30–40 is összegyűlt. Gyakran lakmározik haldögön, de 1971.V.20-án azt is láttam, hogy a vízhez billent és onnan kis hallal a csőrében távozott. Sterbetz az Irmapuszta körül gyűjtött 3 példány gyomrában makkot, búzát; egy fonyódiéban mezei pockot és tücsköt talált.
124. Vetési varjú (*Corvus frugilegus*) – A fonyódi tavaknál csak 1958.XI.21. óta találkoztam vetési varjúval meglehetősen változó egyedszámban, főleg az ordasehii rétet kedvelik. Így feltételezem, hogy annak közelében alakulhatott ki telepük. Társul dolmányosokkal, seregélyekkel, csókakkal és bibicékkel is, néha velük együtt kíséri a traktort (30–32, 1970.IV.18.). Legnépesebb csapatába (200–300) 1965.II.13-án is keveredtek dolmányos varjak. Schmidt Irmapusztánál látta 1965.VIII.29-én 30–40).
125. Csóka (*Coloeus monedula*) – Homonnay (1939) szerint az Irmapuszta melletti ligetben éjszakázna, talán költenek is. Lehetséges, hogy Fonyódnál is, ahol a fészkelésükre alkalmas löszfal sem esik távol a halastótól. Főleg IX/X.-ben találkoztam itt csókával varjúcsapatokban – volt, hogy VI.-ban. Legnagyobb számban (60–80) 1965.II.13-án láttam.
126. Szarka (*Pica pica*) – A szarkát Homonnay (1939) Irmapusztáról emeli ki, itt, valamint a széplaki, földvári és fonyódi halastavaknál elég rendszeresen találkoztam vele. A jégen is keresgéltek.
127. Széncinege (*Parus maior*) – A széncinege a halastavak nádasait, főleg XI/XII.-ben keresi fel, de a fonyódi tavakon 1959.VII.7-én én is láttam kóborló családot. Gyakran elvegyül a kékcinege csapataiba.
128. Kékcinege (*Parus caeruleus*) – A kékcinege szí-

vesen tartózkodik a nádban, s ezt jellemzi, hogy a fonyódi tavakról 21 széncinege megfigyeléssel szemben 52 kékcinege – észlelés áll. Ősszel a tavak menti kukoricásokat is szívesen felkeresi.

129. Függő cinege (*Remiz pendulinus*) – Homonnay (1939) Irmapusztán 1937.V.7-én 6 tojásos fészekalját találta; Pátkai 1954.VII.23-án kirepült családdal találkozott; Schmidt 1968.V.18-án fészkenél figyelte meg, majd 1965.VIII.29-én 20–25-ös csapatban. Fonyódon 1962.VI.26-án láttam kirepült családot, 1957.VII.6-án pedig amint nádbugán fészekanyagot gyűjtött. Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: I:3; II:1; III:6; IV:1; V:3; VI:5; VII:3; VIII:3; IX:7; X:8; XI:4; XII:5; legnagyobb számban 1960.IX.18. és 1972.III.14-én 20–30).

130. Barkós cinege (*Panarus biarmicus*) – Irmapusztán Homonnay (1940), Pátkai (1954.VII.23., kirepült család), Schmidt (1965.VIII.29.) és én (1968.V.18.) figyeltük meg. Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: I:2; II:1; III:4; IV:2; V:1; VI:1; VII:1; IX:3; X:5; XI:7; XII:4; legtöbbet láttam (10–15) 1961.X.29. és XI.14.; 1965.I.16.; 1967.XII.16-án.

131. Ökörszem (*Troglodytes troglodytes*) – Fonyódi megfigyeléseim csak megerősítik Homonnay (1940) véleményét, hogy az ökörszem télen minden nádasban gyakori. Havi megoszlásuk: I:4; III:4; X:3; XI:11; XII:8.

132. Fenyőrigó (*Turdus pilaris*) – A fonyódi tavak körüli földek és bokorsor kedvez a fenyőrigónak, de szállnak a tó jegére is (pl. 1964.III.12.). Megfigyeléseim megoszlása: I:1; II:2; III:2; XI:1; legnagyobb számú 1970.XI.20. (300–400).

133. Énekes rigó (*Turdus philomelos*) – A fonyódi tavakat főleg III.-ban keresi fel, de találkoztam vele 1970.X.9. (5) és XII.15-én (1) is.

134. Szőlőrigó (*Turdus iliacus*) – Homonnay (1940) Irmapusztánál gyűjtött kettőt.

135. Fekete rigó (*Turdus merula*) – A fonyódi tavak nádasiban főleg III.-ban vonul át, egyetlen őszi megfigyelésem 1966.X.4. (1).

136. Hantmadár (*Oenanthe oenanthe*) – A fonyódi tavak gátján találkoztam vele: 1957.IV.12.; 1960.IX.1; 1964.III.22. (1–1).

137. Cigánycsuk (*Saxicola torquata*) – Fonyódon kirepült családokkal, vagy etető hímekkel gyakran találkoztam. Megfigyeléseim megoszlása: III:7; IV:10; V:9; VI:6; VII:5; VIII:3; IX:6; X:10; legkorábbi 1967.III.10. (♂♂), legkésőbbi 1960., 1963. és 1965.X.13.; VII/VIII.-ban behúzódik a kukoricásokba. Találkoztam vele a széplaki és irmapusztai tavaknál is (1963.V.27., ill. 28.).

138. Rozsdás csuk (*Saxicola rubetra*) – Az ordacsehii réten költ. Megfigyeléseim megoszlása: IV:1; V:8; VI:3; VIII:2; IX:3; XII:1; legkorábbi 1957.IV.12. (1), IX.-ben szokott elvonulni, de volt egy rendkívüli megfigyelésem, amikor is 1963.XII.12-én egy a tó jegén szaladgált. VIII–IX.-ben ez a faj is a kukoricásokhoz húzódik. Schmidt Irmapusztánál találkozott vele 1965.VIII.29-én.

139. Kerti rozsdafarkú (*Phoenicurus phoenicurus*) – Fonyód, 1970.IV.18. (♂), és X.9. (2).

140. Kékbegy (*Luscinia svecica*) – Homonnay Nándor (1940) többször találkozott kékbeggel Irmapusztán, ahol Pátkai Imre 1954.VII.23-án 3 fiatal vezető ♂-t látott; észleltem itt 1963.V.28. (1) és 1969.V.18-án (1), amikor B. L. Sage (Potters Bar) fiókás fészket is megtalálta. A fonyódi tavaknál megfigyeléseim megoszlása: IV:14; V:11; VI:7; VII:2; IX:3; legkorábbi 1964.IV.9. (♂), legkésőbbi 1959.IX.25. (♂). A mutatkozó hímek száma IV.-ban a legmagasabb, pl. 1959.IV.15. (11); 1960.IV.24. (7); 1962.IV.30. (7); 1968.IV.20. (8); 1970.IV.18. (12); 1971.IV.14. (6); V.-ra számuk 2–3-ra szokott csökkenni.

141. Vörösbegy (*Erithacus rubecula*) – Fonyódi megfigyeléseim megoszlása a nádasban: III:2; IV:1; X:4; XI:2; XII:2; legkésőbbi 1970.IV.18.

142. Réti tücsökmadár (*Locustella naevia*) – A fonyódi nagy csatorna mellett, illetve az ordacsehii réten halottam 1959.VII.7.; 1962.VI.23. és 29.; 1964.V.12.; 1965.VI.23-án; a széplaki halastónál 1963.V.27.; 1970.VI.22-én.

143. Nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*) – Homonnay (1940), Windirsch és magam Irmapusztánál találtuk: 1966.VII.7. (2); 1963.V.28. (3); 1968.18. (4). Hallottam a széplaki tavaknál is 1963.V.27. (3). A fonyódi tavaknál megfigyeléseim megoszlása: IV:11; V:14; VI:11; VII:7; a legkorábbi 1967.IV.11. (2), legkésőbbi szőlés 1957.VII.10. (2); legnagyobb számban 1962.IV.30. (12).

144. Fülemlésítke (*Luscinola melanopogon*) – A fonyódi tavakon rajtam kívül megtalálták Schmidt, Szíjj (1956) és Windirsch (1966). Megfigyeléseim havi megoszlása: III:7; IV:16; V:13; VI:12; VII:8; VIII:1; IX:4; X:4; legkorábbi 1967.III.10. (1), legkésőbbi 1963.X.13. (5), de Vertse még X.24-én is halotta. Vonulásuk legerősebb IV.-ban, pl. 1962.IV.30. (20–30). V–VI.-ból Irmapusztáról 3, Széplakról 2 megfigyelésem van.

145. Nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*) – Homonnay (1939) 1936–38 közt a földvári és irmapusztai tavakon találta, az utóbbin 30–40 párba becsülte állományukat. Szerinte V.-ban sok fészket tönkretesz a vízszint emelkedése, s ezért a fő költési idény VI. Fonyódi észleléseim megoszlása: IV:12; V:15; VI:18; VII:12; VIII:6; IX:4; X:1; legkorábbi 1967.IV.11. (1), legkésőbbi 1959.X.15. (2). Volt, hogy 30–35 példány is énekelt, ősszel is hallottam. V–VI.-ból még a következő megfigyeléseim vannak: Széplak (3), Irmapuszta (6), az 1963.V.27-i körutunkon az állományok: Széplak (8–10), Földvár (8–10), Kőröshegy (3), Irmapuszta (20–25), Bugaszegi-tavak (2–3); 1956.V.23-án a vörsi halastavon 7, egyik akácon énekelt.

146. Cserregő nádiposzta (*Acrocephalus scirpaceus*) – Irmapusztán megtalálták Homonnay (1940) Windirsch (1966), Schmidt (1965) és magam (1963, 1968). Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: IV:2; V:12; VI:11; VII:3; VIII:3; IX:4; legkorábbi 1968.IV.20. (1), legkésőbbi 1959.IX.25. (2). 1966.VI.18-án kirepült fiókák.

147. Énekes nádiposzta (*Acrocephalus palustris*) – 1963.V.27-én a széplaki (3), földvári (1) és kőröshegyi

- (1) halastavaknál találtuk meg T a p f e r-rel. Irmapusztán 1968.V.18-án kettő. S c h m i d t észlelte Fonyódon 1956.VI.14. (4–5) és VI.30-án (1–2), magam 1962.VII.2. (2); 1965.VI. 23. (2); 1966.IV.16. (1); 1970.V.16. (5) és VI.5. (4); 1971.VI.22. (1).
148. Foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*) – H o m o n n a y (1940) szerint Irmapusztán sok fészkel, amit magam is megerősíthetek 1963, 1964, 1965, 1968 évekből. V/VI.-ban megtaláltam Széplaknál (1960, 1963) és Szárszónál (1963). Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: IV:11; V:11; VI:11; VII:6; VIII:4; IX:10; X:4; XI:2; legkorábbi 1957.IV.12. (2), legkésőbbi 1958.XI.21. (1). Az itteni költőállományt 5–6 párra becslöm. Példák erős vonulására: 1960.IV.24. (30–35), 1958.IX.19. (20–25).
149. Csíkosfejű nádiposzáta (*Acrocephalus paludicola*) – Fonyód, 1966.IV.16.
150. Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) – 1971.VI.2-án a fonyódi halásztelepnek a halastó felé néző bokrain.
151. Mezei poszáta (*Sylvia communis*) – A fonyódi Nagytó mögötti szekérút bokorsórában rendszeresen előfordul. Legkorábbi megfigyeléseim: 1964.IV.26. (1). T a p f e r-rel tett 1963.V.27-i körutunkon megtaláltuk a széplaki (4), a földvári (4–5) és kőröshegyi (1) halastavaknál. S c h m i d t 1965.VIII.29-én látta Irmapusztánál (1).
152. Kispuszáta (*Sylvia curruca*) – S c h m i d t találkozott vele 1965.VIII.29-én Irmapusztán.
153. Fitiszfűzike (*Phylloscopus trochilus*) – Fonyódon S z i j j 1956.IV.9-én (3), magam 1970.IV.18-án (1) figyeltük meg.
154. Csílcshalp fűzike (*Phylloscopus collybita*) – A csilpcshalp főleg X.-ben szívesen húzódik a fonyódi tavak nádasába. Megfigyeléseim: III:2; IX:1; X:7; XI:2; legkorábbi 1972.III.14. (2), legkésőbbi 1968.XI.15. (2), legnagyobb számú 1970.X.9. (6).
155. Királyka (*Regulus regulus*) – 1968.XI.15-én a fonyódi halastó partján álló fűzfán.
156. Szürke légykapó (*Muscicapa striata*) – Fonyód, 1969.VIII.29. (1).
157. Szürkebegy (*Prunella modularis*) – H o m o n n a y (1940) lött egyet 1973.X.20-án Irmapusztánál, S c h m i d t a fonyódi tavaknál figyelte meg 1965.X.13-án. Saját fonyódi észleléseim: 1960.III.31. (1); 1961.XI.23. (1); 1964.III.22. (1); 1965.X.13. (1); 1970.XI.20. (1); 1972.III.14. (1).
158. Réti pityer (*Anthus pratensis*) – Fonyódi megfigyeléseim havi megoszlása: III:1; IV:7; IX:2; X:6; XI:3; legkorábbi 1966.III.12. (6); legkésőbbi 1961.XI.14. (1); legnagyobb számú 1959.X.15. (25–30).
159. Parlagi pityer (*Anthus campestris*) – 1959.IV.15-én a fonyódi tavak mögötti földeken kettő.
160. Erdei pityer (*Anthus trivialis*) – S c h m i d t látta 1965.VIII.29-én elhúzni az irmapusztai tavak felett (1). Fonyódi megfigyeléseim: 1955.IX.28. (1); 1960.IX.18. (2–3); 1967.IX.12. (1).
161. Havasi pityer (*Anthus spinoletta*) – Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: I:2; III:8; X:4; XI:10; XII:4; legkorábbi 1960.X.13. (8–10), legkésőbbi 1965.III.26. (10); legnagyobb számú 1961.X.29. (20–25); 1964.III.22-én a jégen sétálnak (1–2).
162. Barázdabillegető (*Motacilla alba*) – A fonyódi megfigyelések havi megoszlása: II:1; III:8; IV:4; V:9; VI:8; VII:6; VIII:2; IX:6; X:5; XI:3; XII:1; legkorábbi 1964.II.26. (5–6), legkésőbbi 1965.XII.7. (1). Több ízben láttam etetni V.-ban; sárgabillegetővel együtt szitakötőkre vadászik: 1956.IV.9. (S z i j j); 1957.VII.10.; 1961.V.25.; 1964.III.12-én hat sétálgatott a tavak jégén.
163. Hegyi billegető (*Motacilla cinera*) – Fonyód, 1966.XI.12. (1); Vörs, 1972.III.18. (1).
164. Sárga billegető (*Motacilla flava*) – Tavasszal a hímek nagy csapatokban vonulnak át, pl. 1956.IV.9. (70–80, S z i j j); 1960.IV.24. (100–150). Valamennyi fonyódi megfigyelésem megoszlása: III:1; IV:18; V:14; VI:12; VII:9; VIII:6; IX:6; legkorábbi 1960.III.31. (8–10), legkésőbbi 1959.IX.25. (1). Az ordacsehi legelön sokszor láttam etetni. Gyakrabban vadászik szitakötőkre, mint a barázdabillegető. Láttam sárgabillegetőt Széplaknál és Irmapusztánál is.
- 164/a. Nagy őrgébics (*Lanius excubitor*) – H o m o n n a y N á n d o r (1940) télen többször találkozott vele Irmapusztánál. A fonyódi tavaknál magános példányokat láttam: 1962.XI.3; 1967.XI.11; 1968.XI.15; 1970.XI.20; és XII.15; 1971.XI.11.
165. Kis őrgébics (*Lanius minor*) – W a r g a L a j o s az irmapusztai állományt 1955-ben 2–3 db-ra becsülte, 1968-ban magam is láttam (1), ezenkívül Széplaknál (1963.V.27.) s Vörsön (1956.V.23.; 4). A fonyódi tavaknál, főleg az említett szekérútnál és az ordacsehi réten mutatkozott: V:1; VI:2; VII:3; VIII:2; – de csak 1955–62 között.
166. Töviszűrő gébics (*Lanius collurio*) – 1–2 párban megtaláltam a széplaki, az irmapusztai és a fonyódi tavaknál, az utóbbi megfigyeléseim megoszlása: V:2; VI:8; VII:5; VIII:4; IX:3; X:1; legkorábbi 1969.V.13. (♂), legkésőbbi 1971.X.5. (iuv.).
167. Serégyél (*Sturnus vulgaris*) – A fonyódi halastavak környékén gyakran keresgél még a tőzegátornyocskákon is, onnan hord táplálékot. Kíséri a traktort is (1967.IX.12., 200–300), társul a bibicékhez, vagy VIII/IX.-ben a kukoricásokat látogatja ismeretlen célból: a nádasokban éjszakázik pl. 1956.VIII.21.; 400–500. Megfigyeléseim megoszlása: III:5; IV:4; V:5; VI:4; VII:2; VIII:2; IX:5; X:11; XI:1; azaz 1969.XI.11. (40–50).
168. Házi veréb (*Passer domesticus*) – Mivel sok halastóhoz közel található épületek, nem csoda, hogy a veréb magán a halastavon is megjelenik, de Fonyódon azoktól távol is találkoztam vele, főleg 1970 óta, mióta a kacsafarm létesült. 1956.VII.15-én a berekben nádi énekes módjára szedte 6–8 a hernyókat a nádról, és zsákmányával a fákra repült. Az említett szekérút mellett néha még délben is zsinatolnak (1968.VIII.31.)
169. Mezei veréb (*Passer montanus*) – H o m o n n a y (1939) szerint a rádiórom gólyafészkeének aljában költöttek. A széplaki, irmapusztai, fonyódi és vörsi tavaknál is megtaláltam, nagyobb számban csak IX. után, bozótosban vagy kukoricásban.
170. Zöldike (*Carduelis chloris*) – Kisebb számban egész éven át a széplaki, irmapusztai, fonyódi és vörsi

tavaknál. VIII/IX.-ben a kukoricásban, ősszel vegyes pinty-csapatokban.

171. Tengelic (*Carduelis carduelis*) – A földvári, szárszói, vörsi és fonyódi tavakat rendszertelenül keresi fel, ősszel a kukoricásokat is. 1958.X.25-én több százas vegyes pinty, főleg kenderike s zöldike, csapatban is elvegyült a nádban.

172. Csíz (*Carduelis cannabina*) – H o m o n n a y (1940) Irmapusztánál 1937.XII.27. – 1938.I.2. közt kisebb csapatokban észlelte. Fonyódi megfigyeléseim megoszlása: I:1; III:1; IV:6; V:2; VII:1; IX:1; X:5; XI:5; XII:3; legnagyobb számban 1959.XI.12. 500–600). Felkeresi a kukoricásokat. Vegyes pinty-csapatokkal a nádasban pihen (lásd fenn); 1967.XII.16-án 40–50 járt fenyőpintyekkel.

173. Téli kenderike (*Carduelis flavirostris*) – 1970.XI.20-án a fonyódi halastó melletti virágzó repceföldön 400–500, hol egy csapatban, hol kisebbekre oszlik. A repceföld kiégett pontjait keresték fel, majd a tóparti vadkenderre telepedtek, s magvát csipegették.

174. Zsezse (*Carduelis flammea*) – Az említett székérút mellett 1959.XI.12. (2); 1971.XII.14. (10–15).

175. Csicsörke (*Serinus serinus*) – Fonyód, 1959.VII.4. (3); 1961.V.25. és XI.14. (3 gazosban).

176. Süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) – Rádpusztá, 1937.X.20.–XII.30. (H o m o n n a y, 1940); Fonyód, 1967.I.18. (1).

177. Erdei pinty (*Fringilla ocelobs*) – A fonyódi tavak felett időnként kisebb csapatai, vagy egyes példányai áthúznak X–III. közt. 1972.III.18-án a vörsi tó melletti égeresben énekelt.

178. Fenyőpinty (*Fringilla montifringilla*) – A fonyódi tavak nádasában: 1962.III.25. (♂); 1964.III.22. (8); 1966.XII.7. (2–3 vegyes pinty-csapatban); 1967.XII.16. (30–50 kenderikékkal).

179. Citromsármány (*Emberiza citrinella*) – Fonyód, 1966.XII.7. (500–600 sövényben, s gazosban fenyőpinttyel és tengeliccel); 1967.I.18. (50–60); 1967.XII.16. (10–20).

180. Sordély (*Emberiza calandra*) – A fonyódi tavak mellett vivő vasútvonal huzalain egész éven át látható; 1959.XI.12-én 80–100-as csapat a nádban, s még két 20–25-ös a földeken.

181. Nádi sármány (*Emberiza schoeniclus*) – A H o m o n n a y (1940) által 1937.X.18-án Irmapusztánál gyűjtött példány *E. s. schoeniclus* L.-nek bizonyult (B e r e t z k – K e v e – M a r i á n, 1963). Költési időben én is találkoztam itt vele (1963, 1965, 1968), vagy télen (1964). Megtaláltam a széplaki (1963) és vörsi (1972) tavaknál. A fonyódi állományt 5–10 párra becslöm, többször találkoztam kirepült családdal, etető öregekkel, vagy magát bénának tetető tojóval (1959.V.27.). Vonuláson néha tekintélyes csapatokba verődik, pl. 1960.III.31. (50–60, főleg ♂♂); 1967.XII.16. (40–50); ilyenkor szívesen bujkálnak a gazosokban vagy a kukoricásban. 1961.IV.15-én szitakötőkre vadásztak.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Balaton somogyi partján 8 halastó fekszik, melyek nagyságukban és fekvésükben igen eltérő jellegűek. Közülük a széplaki halastó megszűnt, benádasodott. Kis terjedelme és fekvése miatt a köröshegyi, a szárszói, bugaszegi és a vörsi halastavaknak kicsi a madártani jelentősége, bár az utóbbira a Kisbalaton közelsége miatt sok madár látogat el. Megváltozik a tavak szerepe, ha a nagyobbakat víztelenítik. Az egykori berkek szerepét elsősorban a legkiterjedtebb halastórendszer az irmapusztai (más néven lellei, rádi vagy szemesi) tudja betölteni. Gondoljunk csak a kitarató és tekintélyes dankasirály-, csér- és szerkő telepeire, cigányréce gazdagságára stb. Viszont a leggazdagabb átvonuló orniszt a sík terepen fekvő, nagyságára a második helyet elfoglaló fonyódi (más néven zardavári) halastavakon találhatjuk, főleg ha a tavak részben, le vannak engedve.

A nyolc halastavon eddig 182 madárfaj előfordulását és 59 faj legalábbis valószínűsíthető fészkelését ismerjük. Hangsúlyozzuk, hogy csak a halastavak legszűkebb környékét vettük figyelembe.

A tavak madárvilágának gazdasági jelentősége inkább pozitív, mint negatív. Ezt bizonyítják a Fonyódon 1956. és 1958. V.-ában gyűjtött sirály-köpetek is, melyek közül csak egyben akadt halszálka – és egy lőtt példány gyomrában – a többi 14-ben cserebogár (*Melolontha melolontha*) (40 db) volt döntő többségben, volt bennük egyéb kártevő (*Curculionidae*, *Elaeuterida*, *Pentodon*, etc.) tücsök, ásóbéka és kis vízi csiga stb. Még a halevő csérek sem szoktak a halastavakon halászni, mert ott nem találnak természetüknek megfelelő zsákmányt, hanem a Balatonról hordják a kűszt. A többi sirály, elsősorban a szerkők pedig egyenesen segítik a tógazdaság munkáját, mivel főtáplálékuk a halivadéokra veszélyes szitakötő-, csibor-, csík-bogár-lárva vagy bogár. Megváltozik a helyzet lehalászás idején, amikor a sekély vízben vergődnek a halak. Ilyenkor sok madár, még a varjak is halon élnek, de táplálékuk nagy része ilyenkor is a halastavak árkaiban összegyűlő és a halgazdaság szempontjából kellemetlen durbincs (*Acerina cernua*). A tógazdaságok érdeke a gyors lehalászás a víz egyre csökkenő oxigéntartalma miatt, s ezzel az alkalmi madárkár is megszűnik. A szárcsók és récék a pozitív vizsgálatok alapján vad vízinnövényekkel táplálkoznak. A vöcskők közül sem mindegyik halevő, a kisebb természetűek fő tápláléka a vízirovar, a búbos vöcskők száma pedig rohamosan csökken. Károkat okoznak a gémekek, de számottevőt csak a szürkegém, ez viszont csak látogatója a tavaknak. A károkatona csak újabb jelenség a balatoni halastavakon, nem is látogatják őket nagyobb számban. Sok kis madár főtáplálékát a nád kártevői képezik. A madarak hozzátartoznak a halastó biológiai háztartásához, legtöbbjük a törvény védi. Ezt az elvet még a tógazdaságoknak is meg kell gondolniuk, mielőtt válogatás nélküli madár-, vagy tojásirtást rendelnek el.

IRODALOM

- BERETZK P.—KEVE A., OrnMit 16 (1964) 183—184.
 BERETZK P.—KEVE A., ZooAMT 30 (1971) 227—242.
 BERETZK P.—KEVE A., Lounais-Hämeen Luonto 42 (1971) 19.
 BERETZK P.—KEVE A.—MARIAN M., AZ 8 (1963) 251—271.
 BOGDÁN L., Aquila 59—62 (1962—63) 268.
 CERVA F., Aquila 32—33 (1925—26) 171—176.
 FESTETICS A., Vogelwelt 88 (1967) 43—59.
 GRESCHIK J., Kócsag 9—11 (1936—38) 98—102.
 GRÖSSLER K., Falke 10 (1963) 46—51.
 HALLER L., MBioIKM 10 (1938) 44—51.
 HOMONNAY N., Kócsag 9—11 (1936—38) 72—79.
 HOMONNAY N., Kócsag 9—11 (1936—38) 100, 104—105.
 HOMONNAY N., FragFaunHung 1 (1938) 60—62.
 HOMONNAY N., Állk 35 (1938) 94—95.
 HOMONNAY N., Búvár 4 (1938) 205—208.
 HOMONNAY N., Természet 35 (1939) 111—112.
 HOMONNAY N., MBioIKM 11 (1939) 194—232.
 HOMONNAY N., Állk 36 (1939) 38—53.
 HOMONNAY N., MBioIKM 12 (1940) 245—276.
 HOMONNAY N., MBioIKM 13 (1941) 74—101.
 HOMONNAY N., Kócsag 12-16 (1939—1943) 87—88, 93.
 HOMONNAY N., Aquila 66 (1959) 259—304.
 JAKAB A., Aquila 63—64 (1956—57) 284—342.
 JÄGERSKIÖLD L., Göt Mus. Arstryck 1937, 117—141.
 KEVE A., Aquila 63-64 (1956—57) 279—280, 339.
 KEVE A., Aquila 65 (1958) 282, 344.
 KEVE A., Aquila 66 (1959) 275—276, 310.
 KEVE A., Festschrift Vogelschutzwarte f. Hessen. 1962, 84—94.
 KEVE A., Aquila 69-70 (1962—63) 264—265.
 KEVE A., Aquila 61-62 (1964—65) 229.
 KEVE A., Aquila 75 (1968) 21—44.
 KEVE A., BzVogel 16 (1970) 219—231.
 KEVE A.—PÁTKAI I.—UDVARDY M.—VERTSE A., ABHung 17 (1947) 51—60.
 MARIAN M., SMF (1956) 5.
 MARIAN M., MFMÉ (1960—62) 231—269.
 MARIAN M., MFMÉ (1968) 283—314.
 NORDSTRÖM G., MSFaun 35 (1958—59) 2—63.
 PÁTKAI I., Aquila 73-74 (1966—67) 81—107.
 RAJNISS L., Aquila 66 (1959) 275, 309.
 VALIKANGAS I., MSFaun 14 (1938) 70—107.
 VERTSE A., Aquila 71-72 (1964—65) 226, 240.

VOGELWELT IN DEN FISCHTEICHEN AM PLATTENSEE IN SOMOGY

Dem südlichen Ufer des Plattensees entlang befinden sich acht Fischteiche, die sich sowohl in Grösse, als auch im Charakter stark unterscheiden. Einer wird seit 1964 nicht mehr benutzt und heute bedeckt ihn ein Schilfdickicht. Drei weitere sind aufgrund ihrer Lage und ihrer geringen Grösse ornithologisch fast belanglos. Der fünfte wird nur für kurze Zeit durch verschiedene Vögel vom naheliegenden Kisbalaton aufgesucht. Der sechste ist, Dank der Nähe von Wäldern, Raubvögeln, usw. stärker besucht. Diese Situation ändert sich nur, wenn die grösseren Teiche entwässert werden und die Wasservögel nach einer Notlösung suchen müssen. Der grösste von den acht Teichen ist der Fischteich bei Balatonlelle (in der Literatur Irmapuszta oder oft auch Rádpuszta oder Ba-

latonszemes genannt). Der Teich von Irmapuszta ist in der Brutzeit von grösster Bedeutung, obwohl hier grosse und zehe Kolonien von Lachmöwen, Fluss-Seeschwalben, Moorenten, usw. von der Fischwirtschaft von Jahr zu Jahr zerstört werden. In der Zugzeit, besonders zu der Zeit der Entwässerung, ist der Fischteich bei Fonyód (auch Zardavár genannt) am bedeutendsten. Alle Fischteiche sind zwischen 1920 und 1972 an der Stelle ehemaliger Sümpfe angelegt worden und sie werden durch Bächlein oder Kanäle mit Wasser versorgt.

An diesen acht Teichen wurden bisher 182 verschiedene Vogelarten beobachtet und es ist anzunehmen, dass 59 davon dort ihre Brutstätten haben.

A. Keve